

Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig

Tha riatanas air Foghlam Alba fo reachdas sgrùdadh a dhèanamh air Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig (FMG). Bho 1 Faoilleach 2012 gu 30 Ògmhios 2016, rinn sinn sgrùdadh air solar na Gàidhlig ann an 42 suidheachadh tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne, agus bun-sgoiltean agus àrd-sgoiltean. Bha seo a' gabhail a-steach sgoiltean Foghlam Meadhan Gàidhlig agus suidheachaidhean tràth-ionnsachaidh agus cùram-chloinne, agus sgoiltean far a bheil Beurla agus Foghlam Meadhan Gàidhlig agus Foghlam Luchd-ionnsachaidh san aon t-suidheachadh.

San fharsaingeachd, fhuair sinn gun robh a' mhòr-chuid den chloinn agus de na daoine òga ann am FMG a' dèanamh deagh adhartas ann a bhith a' leasachadh am fileantas sa Ghàidhlig tron fhoghlam fharsaing choitcheann. Mun àm a ruigeadh iad an ìre a b' àirde, tha buileachadh sa Ghàidhlig mar chuspair làidir. Ach ann an suidheachaidhean tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne, dh'fhaodadh a' chlann a bhith a' dèanamh adhartas na b' fheàrr agus modhan-obrach na bu sheasmhaich a bhith aca a thaobh bogadh sa chànan⁹.

Tha ùidh ann an dreuchd Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) mar chànan a bharrachd agus leasachadh FMG ann an cuid de cheànraidhean de dh'Alba a' fàs.

Gus taic a thoirt don iarrtas seo, tha feum ann dèanamh cinnteach gu bheil gu leòr luchd-cleachdaidh ann agus cothroman ionnsachaidh proifeiseanta tùsail agus fad-dhreuchd, agus goireasan teagaisg de dheagh chàileachd a tha gu sònraichte airson FMG.

Dè cho math 's a tha clann agus daoine òga ag ionnsachadh agus a' coileanadh?

Thar na mòr-chuid de dh'ìrean, fhuair an luchd-sgrùdaidh gun robh luchd-obrach ag obair gu h-èifeachdach gus càirdeasan taiceil a stèidheachadh anns an robh clann agus daoine òga air am brosnachadh a bhith ag ionnsachadh.

Anns na suidheachaidhean tràth-ionnsachaidh agus cùram chloinne a b' èifeachdaich air an do thadhail sinn, bha an luchd-obrach air taghadh beairteach de ghnìomhan a phlanadh tro mheadhan na Gàidhlig de dh'àrd-chàileachd. Bha seo a' cuideachadh na cloinne a bhith ag ionnsachadh a' chànan mar phàirt de bhogadh. Ach ann an iomadh cùis bha feum air tuilleadh leasachaidhean san dòigh anns an robh an luchd-obrach ag eadar-obrachadh leis a' chloinn tron Ghàidhlig ann an gnìomhan cluiche. Ann an cus shuidheachaidhean, mhothaich an luchd-sgrùdaidh nach robh an luchd-obrach a' tabhann ach beagan gnìomhan ionnsachaidh tron Ghàidhlig, leithid 'àm fàilte' no seinn òrain. Mar thoradh air sin, fhuair sinn nach robh clann a' dèanamh adhartas gu leòr ann a bhith ag ionnsachadh na Gàidhlig.

M Bha a' mhòr chuid de na bun-sgoiltean a sgrùd sinn a' dèanamh deagh fheum de [chomhairle nàiseanta](#) gus na cothroman a tha aig clann ionnsachadh tro mheadhan na Gàidhlig a leasachadh. Thar nan raointean, bha na cùisean a bha a' cur bacadh air clann a bhith ag ionnsachadh gu cunbhalach tro mheadhan na Gàidhlig a' gabhail a-steach dìth tuigse cho-roinnte aig luchd-obrach air a' chleachdadh as fheàrr ann an FMG, gainne luchd-obrach agus, aig amannan, dìth fileantas luchd-teagaisg sa Ghàidhlig

Aig ìrean na bun-sgoile, bha eòlasan na cloinne gu tric air am meudachadh le bhith ag obair le com-pàirtichean a bha air leth fileanta sa Ghàidhlig. Chomharraich luchd-sgrùdaidh gur e ath cheum feumail a bhiodh ann a bhith a' dèanamh cinnteach à adhartas soilleir ann an ionnsachadh na cloinne tro na gnìomhan sin a bha beairteach a thaobh na Gàidhlig a bha a' leantainn air adhart tro ìrean na h-àrd-sgoile. Bu chòir dhan seo a bhith a' gabhail a-steach a bhith a' cleachdadh sgeamaichean dhuaisean foirmeil. Bu chòir do luchd-obrach a bhith a' toirt taic do chlann agus daoine òga a bhith ag aithneachadh nan sgilean cudromach airson ionnsachadh, beatha agus obair a tha iad a' leasachadh. Bu chòir dhaibh cuideachd a bhith ag obair le com-pàirtichean, gus cuideachadh dhaoine òga a bhith a' tuigsinn nan cothroman dreuchdail a tha ann do dhaoine a tha fileanta sa Ghàidhlig.

⁹ Aig an ìre thràth de dh'ionnsachadh tro mheadhan na Gàidhlig, agus far nach eil cànan sam bith eile air a chleachdadh, canar 'bogadh' ris.

San fharsaingeachd, aig ìrean na bun-sgoile agus bho S1 gu S3 fhuair luchd-sgrùdaidh a-mach gun robh a' mhòr-chuid de chlann agus daoine òga ann am FMG a' dèanamh deagh adhartas ann a bhith a' leasachadh am fileantas sa Ghàidhlig. Bha sgilean labhairt na Gàidhlig aig a' chloinn agus daoine òga gu tric air an neartachadh le bhith a' gabhail pàirt ann an eòlasan ionnsachaidh mar dheasbad agus dràma. Chunnaic sinn, a' mhòr-chuid den ùine, gun robh luchd-obrach a' cleachdadh slatan-tomhais soilleir gus clann agus daoine òga a chuideachadh eòlas a bhith aca air an dòigh sam biodh iad soirbheachail ann a bhith a' leasachadh an sgilean sgrìobhaidh.

Fhuair sinn gun robh tuigse shoilleir aig luchd-obrach aig ìrean na bun-sgoile air dè cho cudromach 's a tha e a bhith a' leasachadh sgilean làidir agus fileanta ann a bhith a' leughadh na Gàidhlig mus tòisich iad a' leughadh na Beurla. Mhothaich an luchd-sgrùdaidh gum feumadh clann agus daoine òga a dhol an sàs ann le raon de theacsaichean Gàidhlig gus an cànan riatanach a leasachadh gus anailis a dhèanamh air ceàrd an sgrìobhadair tro mheadhan na Gàidhlig.

Tha an fhianais againn a' sealltainn gu bheil feum aig na sgoiltean sa bheil foghlam farsaing coitcheann air ullachaidhean nas fheàrr a bhith aca ann an àite airson measadh agus tracadh adhartas agus coileanadh cloinne agus daoine òga ann an FMG. Bu chòir do luchd-obrach leantainn orra a' planadh raon de mheasadh a tha a' gabhail cunntas de na modhan-obrach suaicheanta airson FMG. An uair a bhithear a' measadh na Beurla, feumaidh an luchd-obrach aithneachadh gum bi a' chlann a' leasachadh an sgilean ann am Beurla nas fhaide air adhart sa churraicealam na bhios an co-aioisean a tha ag ionnsachadh tro mheadhan na Beurla.

San fharsaingeachd, tha buileachadh tron Ghàidhlig aig an ìre as sine làidir. Fhuair a' mhòr-chuid de dhaoine òga a shuidh Teisteanasan Nàiseanta sa Ghàidhlig bho SCQF ìre 5 gu 7 pas aig A-C.

Dè cho math 's a tha clann agus daoine òga a' faighinn taic gus a bhith ag ionnsachadh agus a' leasachadh?

Fhuair an luchd-sgrùdaidh gun robh clann agus daoine òga ann am bun-sgoiltean agus àrd-sgoiltean sa choitcheannas a' faighinn deagh taic len ionnsachadh agus le leasachadh litearras agus Gàidhlig. Sa mhòr-chuid de chùisean a chaidh fhaicinn, thug an luchd-obrach gnìomhan don chloinn agus do na daoine òga a bha aig ìre dùbhlain iomchaidh.

An uair a bha e ri fhaotainn, bha luchd-taic a bhruidhneadh a' Ghàidhlig a' toirt taic èifeachdach do luchd-ionnsachaidh. Bha seo ag obrachadh gu math an uair a bha an taic air ullachadh an co-bhoinn ris na tidsearan. Fhuair sinn gun robh seo a' cuideachadh thidsearan ionnsachadh a phlanadh airson clasaichean ioma-ìre.

Thar nan roinnean, tha mòran sgòp ann fhathast leasachadh a dhèanamh air an taic a thathar a' toirt do luchd-ionnsachaidh le feumalachdan taic a bharrachd. Fhuair sinn gun robh mòran de na h-àrd-sgoiltean a' cleachdadh àm taic phearsanta gus conaltraidhean riaghailteach a dhèanamh le daoine òga mu dheidhinn ionnsachadh agus adhartas. Feumaidh na conaltraidhean sin a-nis a bhith nas sònraichte do dhaoine òga a tha ag ionnsachadh na Gàidhlig agus a bhith air an coileanadh tro mheadhan na Gàidhlig.

Ann an suidheachaidhean tràth-ionnsachaidh agus cùram chloinne, tha sinn air sònrachadh gum feum clann eòlas fhaighinn air barrachd dhen churraicealam tro mheadhan na Gàidhlig gus coinneachadh nas fheàrr ris na feumalachdan ionnsachaidh aca.

Fhuair an luchd-sgrùdaidh gun robh a' mhòr-chuid den luchd-obrach sna bun-sgoiltean a' cleachdadh a' Churraicealam airson Sàr-mhathais gu math ann a bhith a' planadh eòlasan ionnsachaidh a bha farsaing agus cothromach. Ach mhothaich iad gun robh feum ann air leasachaidhean ann an àrd-sgoiltean gus dèanamh cinnteach gum biodh slighean ionnsachaidh pearsanaichte ann do dhaoine òga ann an FMG. Feumaidh luchd-obrach feum nas fheàrr a dhèanamh de theicneòlas didseatach, com-pàirteachasan leis a' choimhearsnachd ionadail agus gnothachasan agus colaistean gus taic a thoirt ann a bhith a' libhrigeadh cuid den churraicealam tro mheadhan na Gàidhlig.

Thar raointean, chomharraich an luchd-sgrùdaidh feum airson raon nas fharsaing de stòrasan FMG. Feumaidh na stòrasan sin cumail suas ri leasachaidhean sa churraicealam, teicneòlas didseatach agus prògraman ùra leithid na feadhainn a tha a' cuimseachadh air a bhith ag àrdachadh coileanadh.

Tha an luchd-sgrùdaidh air faicinn luchd-obrach a' dèanamh deagh fheum de chomhairle ann an [Ionnasachadh Cànanain ann an Alba: Modh-obrach 1 + 2](#) gus a bhith a' meudachadh nan àireamhan dhiubhsan a tha a' dèanamh Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) thar ìrean na bun-sgoile. Ach mhothaich iad lùghdachadh san àireamh de dhaoine òga a bha a' dèanamh Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) agus Gàidhlig aig an ìre as àirde. Tha e cudromach dèanamh cinnteach gun urrainn dha daoine òga leantainn orra ag ionnsachadh na Gàidhlig suas gu agus tron ìre as àirde. Bheireadh seo taic do bharrachd dhaoine òga a bhith a' dèanamh Theisteanasan Nàiseanta tro mheadhan na Gàidhlig.

Dè cho math 's a tha sgoiltean a' leasachadh càileachd an cuid obrach?

Fhuair sinn gun robh an luchd-obrach air dèiligeadh gu math ri cothroman ionnsachadh proifeiseanta fad-dhreuchd a tha gu sònraichte a' cuimseachadh air ceannardas ann am FMG. Ach tha cothrom ann do luchd-solair barrachd feum a dhèanamh de chomhairle nàiseanta air Gàidhlig, mar eisimpleir an uair a bhios iad a' leasachadh an lèirsinn. Gu tric feumaidh sgoiltean feum nas fheàrr a dhèanamh de mhodhan-obrach fèin-luachaidh gus prìomhachasan a chomharrachadh a leanas air adhart gu leasachaidhean ann an càileachd FMG. Bu chòir dhaibh leantainn orra a' dèanamh cinnteach gu bheil teaghlaichean an sàs gu brìgheil ann a bhith a' toirt taic do ghnìomhan leasachaidh. Tha e cuideachd cudromach gu bheil buannachdan dà-chànanaidh, mar a tha air a thàrmachadh tro FMG, air an àrdachadh le teaghlaichean.

Ann an suidheachaidhean tràth-ionnsachaidh agus cùram chloinne FMG, tha feum ann a bhith a' tabhann ionnsachadh proifeiseanta iomchaidh gus dèanamh cinnteach gu bheil an luchd-obrach air an deagh ullachadh gus dèiligeadh ris an leudachadh a tha a' dol a thighinn sna h-uairean airson tràth-ionnsachadh agus cùram chloinne.

